

Спеціальна (фахова) компетентність з професійно-особистісного розвитку полягає у здатності організовувати професійний саморозвиток, самонавчання, самовдосконалення і самореалізацію впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти; розвивати (саморозвивати) і вдосконалювати (самовдосконалювати) професійно важливі якості особистості, цінності, що спрямовані на всебічний розвиток особистості всіх суб'єктів освітнього процесу як найвищої цінності суспільства тощо.

Основними програмними результатами формування та розвитку педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання є професійно-педагогічні знання, вміння та навички. Також важливими програмними результатами цього процесу є відповідні диспозиції (цінності, ставлення): людиноцентризм, цінність особистості, просування демократичних цінностей у освітній процес, готовність до змін, гнучкість, постійний професійний розвиток; рефлексія власної професійної діяльності

Реалізація завдань для досягнення результатів формування та розвитку педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання здійснюється шляхом: прослуховування слухачами онлайн-лекції на платформі Teams; самостійного опрацювання слухачами навчального матеріалу; виконання ними контрольнo-діагностичних матеріалів, спрямованих на вдосконалення вмінь і навичок на практиці застосовувати набуті теоретичні знання; участі в рефлексійно-оцінювальному блоці з метою використання здобутих знань, умінь (навичок) у професійно-педагогічній діяльності; а також написанні та захисту на підсумковому етапі випускної роботи (на вибір). Усі необхідні матеріали (презентації, освітню програму, глосарій, посилання на інтернет-ресурси, тестові та проблемно-пошукові завдання тощо) слухачі можуть знайти також на платформі Teams.

Пашенко Тетяна Миколаївна,
*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
лабораторії науково-методичного супроводу підготовки
фахівців у коледжах і технікумах
Інституту професійної освіти НАПН України*

ПРОБЛЕМНІ СИТУАЦІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Світовий та вітчизняний досвід свідчить, що принципові позитивні зміни в освітній системі нездійсненні доти, доки не відбувається адекватного підвищення якості професійної діяльності викладачів, що виявляється у їхній педагогічній майстерності. На всіх етапах розвитку освіти проблема формування та розвитку педагогічної майстерності була і залишається актуальною, тому що ефективність навчання та виховання підростаючого покоління, підготовки фахівців перебуває у прямій залежності від готовності та здатності викладача виконувати свої педагогічні функції.

Сучасний викладач закладу фахової передвищої освіти повинен мати сформовану професійну компетентність, володіти новими теоріями та

технологіями не лише у своїй предметній галузі, а й у педагогічній та інноваційній. Він повинен стежити за всіма значними нововведеннями в освітньому середовищі та бути здатним до постійного динамічного професійного саморозвитку. Педагог має володіти, на думку багатьох дослідників, такими видами компетентностей, як методична, комунікативна, організаційна, рефлексивно-дослідницька, акмеологічна та психологічна. Всі вони у комплексі формують професійну компетентність як функцію освіти та досвіду педагога, тоді як педагогічна майстерність є функцією педагогічного мистецтва та таланту [3]. У свою чергу, для педагогічної майстерності важлива наявність таких якостей, як особистісне залучення до педагогічного процесу, мотивованість та відповідальність, що дозволяють розвивати в собі здатність до творчих педагогічних новацій. Викладач має бути готовий освоювати новий педагогічний досвід та впроваджувати прогресивні педагогічні технології, створювати авторські методичні розробки.

Для досягнення цілей формування особистості педагога необхідно організувати таке навчання, яке забезпечує перехід, трансформацію одного типу діяльності (пізнавальної) в інший (професійну) з відповідною зміною потреб та мотивів, цілей, дій (вчинків), засобів, предметів та результатів.

Технологія розвитку педагогічної майстерності викладачів залежить від того, що ми розуміємо під феноменом педагогічної майстерності, які виділяємо структурні компоненти, від того, що потрібно розвивати. Результат розвитку визначає ті засоби, механізми, методи, якими його буде досягнуто.

Найважливішою комплексною психолого-педагогічною основою технології розвитку педагогічної майстерності є розуміння педагогічної діяльності як сукупності розв'язуваних педагогічних завдань (модель змісту педагогічної проблемної ситуації у певних умовах та вимоги до її вирішення).

Змістовне ядро такої технології в тому, що майбутній педагог, спираючись на різні знання, отримує практику самостійного вирішення педагогічних завдань у ході освітнього процесу, внаслідок чого в нього поступово формуються та розвиваються педагогічні навички та вміння, відбувається оволодіння окремими педагогічними діями та діяльністю в цілому.

При формуванні системи розвитку педагогічної майстерності викладача в процесі педагогічної діяльності, одним із завдань є активізація пізнавальної діяльності, яка передбачає перенесення акценту з передачі готових знань на розвиток творчих. Вирішенню цієї проблеми сприяє побудова освітнього процесу з застосуванням педагогічних ситуацій.

Професіоналізм педагога визначається, крім володіння спеціальними знаннями та методами їх викладання, ще й тим, наскільки вміло він може орієнтуватися в мінливих обставинах педагогічної дійсності, тобто в педагогічних ситуаціях, та приймати педагогічно грамотні рішення. Серед педагогічних ситуацій більшість таких, у яких рішення необхідно ухвалювати миттєво, оскільки втрачений час може призвести до негативних наслідків.

Обговорення педагогічних ситуацій та пошук оптимальних варіантів їх вирішення формує найважливіші комунікативні вміння викладача, забезпечує розвиток педагогічного мислення, допомагає накопичувати необхідну

інформацію, яка поступово переростає в принцип вирішення подібних ситуацій у викладацькій практиці та в житті в цілому. Результативність такої роботи залежить, з одного боку, від відбору та моделювання таких ситуацій, з іншого – від методики їхнього аналізу, обговорення та рішення.

Критерієм відбору педагогічних ситуацій для викладачів та студентів педагогічних ЗВО є не лише їх зміст, форма, виховний потенціал, а також проблемний характер, що викликає інтелектуальну активність. Для розвитку педагогічної майстерності велике значення мають на перший погляд начебто нетипові ситуації (унікальні, неповторні, що мають різний подієвий план і фабулу, і не піддаються вирішенню за певним рецептом). Однак, будучи нетиповими за своїм змістом, вони відображають якраз типову картину педагогічної дійсності, яка постійно готує для викладача ті чи інші непередбачені сюрпризи. Зміст проблемних ситуацій має викликати у викладачів позитивні емоції, тобто емоційну активність [1].

Однією з головних причин слабого інтересу до педагогічних ситуацій є їхня академічність, сухість, часта повторюваність. Їхнє джерело, як правило, – одні й ті ж навчальні посібники та збірники з педагогіки. Часто вони звідти ж і зачитуються, що ще більше посилює їхню академічність та відірваність від живого навчально-виховного процесу. Звідси – необхідність вибору таких педагогічних ситуацій, які б хвилювали своєю нетрадиційністю та новизною, яка, за справедливим твердженням Л. Мільто, відіграє роль стартового механізму в актуалізації емоційної сфери та є важливим фактором підтримки пізнавального інтересу [2]. Джерело їхнього пошуку – художня література, сучасні науково-популярні видання, фільми та телепередачі на педагогічну тематику, особистий досвід роботи, живий навчально-виховний процес. А результат такого пошуку – цікаві знахідки різноманітних ситуацій не лише за змістом, а й формою. Серед них незакінчені педагогічні ситуації; ситуації, що вимагають заміни негативного варіанта поведінки вчителя на педагогічно доцільний; ситуації з готовими варіантами рішення, що передбачають їх оцінку, аналіз та вибір найбільш оптимального; ситуації, що являють собою кумедні випадки та анекдоти педагогічного плану; відео-ситуації, аудіо-ситуації; ситуації-сюрпризи театралізованого характеру, що готуються заздалегідь та несподівано розігруються в аудиторії; ситуації, що потребують знаходження та виправлення помилок у поведінці вчителя, що ведуть до конфлікту; контрастні педагогічні ситуації, у яких цілеспрямовано демонструвався негативний варіант у контрасті з позитивним [1].

Організація проблемної ситуації передбачає вербальний опис протиріч; текстовий, табличний, графічний та інший невербальний опис; демонстрацію проблемного досвіду, ігрову чи предметну імітацію проблемного досвіду; комп'ютерна імітація, лабораторний експеримент. Можна також обмежитися лише формулюванням проблемного завдання.

Педагогічна ситуація аналізується за таким алгоритмом: 1) осмислення ситуації, усвідомлення сутності проблеми, що виникла; 2) знаходження ситуації моменту, коли розвиток конфлікту можна було попередити, варіанти попередження конфлікту; 3) актуалізація відповідних психолого-педагогічних

знань, що слугують дороговказом до педагогічно доцільних дій у даній ситуації; 4) варіативність прийомів розв'язання ситуації, їх аналіз, вибір оптимального варіанта; 5) обґрунтування обраного варіанта, його відповідність умовам перебігу ситуації та педагогічна ефективність.

Педагогічна ситуація – складова частина педагогічного процесу, педагогічна реалія, через яку педагог управляє педагогічним процесом та педагогічною системою. Значення педагогічних ситуацій величезне. Вони відіграють значну роль у формуванні досвіду педагогічної діяльності. Використання педагогічних ситуацій з грамотними професійними рішеннями питань може бути основою саморозвитку і самонавчання викладача. Вони дадуть йому необхідні професійні знання теорії, які потім можна буде легко застосувати на практиці. Використання надалі алгоритмів розв'язання аналогічних завдань допоможе викладачу накопичити особистий досвід вирішення педагогічних ситуацій різного типу та масштабу.

Вирішення педагогічних ситуацій викликають позитивні функціональні зміни в діяльності, сприяючи цим досягненню вершин професіоналізму та майстерності.

Список використаної літератури

1. Каплінський В. В. Різновиди педагогічних ситуацій та їх використання на заняттях з педагогіки. Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Сер. Педагогіка і психологія. 2002. Вип. 6. Ч. 2. С. 177 – 180.
2. Мільто Л. О. Теорія і технологія розв'язання педагогічних задач : навч. посіб. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 156 с.
3. Теслюк В. М., Лузан П. Г., Шовкун Л. М. Основи педагогічної майстерності : навч. посіб. Київ : ДАККіМ, 2010. 240 с.

Перегінчук Олексій Іванович,
магістр кафедри професійної та технологічної освіти і загальної фізики ННІФТКН Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Шайко-Шайковський Олександр Геннадійович,
доктор технічних наук, професор кафедри професійної та технологічної освіти і загальної фізики ННІФТКН Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ШЛЯХИ ОНОВЛЕННЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ ЛАБОРАТОРНОЇ БАЗИ КАФЕДРИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Фізичне та моральне зношення приладів, установок, обладнання технічних лабораторій кафедр на сьогодні стає важливою та актуальною проблемою, яка потребує свого вирішення. Питання стає ще більш гострим,